

HELSINGIN YLIOPISTO
VALTIOTIETEELLINEN TIEDEKUNTA
KRIMINOLOGIAN JA OIKEUSPOLITIIKAN INSTITUUTTI

KATSAUKSIA 43/2020

**SUOMALAISET VÄKIVALLAN JA
OMAISUUSRIKOSTEN KOHTEENA
2019
– KANSALLISEN RIKOSUHRI-
TUTKIMUKSEN TULOKSIA**

PETRI DANIELSSON & MATTI NÄSI

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä

Julkaisija Helsingin yliopisto
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
www.helsinki.fi/fi/kriminologian-ja-oikeuspolitiikan-instituutti

PL 24, Unioninkatu 40
00014 HELSINGIN YLIOPISTO

Sarja Katsauksia 43/2020

ISBN 978-951-51-0677-3 (pdf)

ISSN 2342-7779 (pdf)

Helsinki, 2020

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	2
1 Tutkimuksen tausta	3
2 Uhkailu ja väkivalta.....	4
3 Rikollisuuden pelko	15
4 Omaisuusrikokset.....	19
5 Alueelliset erot.....	23
Kirjallisuus	26
Liitteet.....	28
Liite 1. Kyselyn toteutus ja aineisto.....	28

TIIVISTELMÄ

Tässä raportissa esitetään Kansalliseen rikosuhritutkimukseen (KRT) perustuvia tietoja uhkailujen, fyysisen väkivallan ja omaisuusrikosten kohteeksi joutumisesta sekä väkivallan pelosta vuosina 2012–2019. Vuosina 2012–2018 tutkimus oli kohdistettu 15–74-vuotiaille henkilöille. Vuonna 2019 tutkimuksessa olivat mukana 15–74-vuotiaiden lisäksi myös 75–84-vuotiaat. Vuoden 2019 kyselyyn osallistui kaikkiaan 4 332 henkilöä.

- Vuonna 2019 seitsemän prosenttia 15–74-vuotiaista suomalaisista oli joutunut läimäisyyn tai sitä vakavamman väkivallan kohteeksi. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi oli joutunut neljä prosenttia vastaajista. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna.
- Uhkailua kokeneita oli kahdeksan prosenttia vastaajista, mikä oli kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2017.
- Nuoret kokivat fyysistä väkivaltaa selvästi vanhempia ikäryhmiä enemmän. Sukupuolten välillä ei ollut eroa fyysisen väkivallan tai uhkailun kokemisen yleisyydessä.
- Miehet kokivat uhkailua ja väkivaltaa yleisimmin julkisilla paikoilla. Työtehtävissä kohdattujen uhkailu- ja väkivaltatilanteiden yleisyys lisääntyi naisten osalta ajanjaksolla 2012–2018, mutta oli vuonna 2019 aikaisempien vuosien tasolla. Vuonna 2019 naisten kokeman parisuhdeväkivallan yleisyys oli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin edeltävinä vuosina.
- Poliisilaitosalueittainen tarkastelu osoitti, että vammaan johtaneen väkivallan esiintyvyys vaihteli kolmen ja viiden prosentin välillä. Alueiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa koetun väkivallan esiintyvyydessä.
- 13 prosenttia vastaajista ilmoitti välttävänsä jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi. Välttämiskäyttäytymisen yleisyys oli aiempia vuosia matalammalla tasolla.
- Välttämiskäyttäytyminen oli selvästi yleisempää kaupunkimaisissa kunnissa, erityisesti pääkaupunkiseudulla. Poliisilaitoskohtaisesti tarkasteltuna välttämiskäyttäytyminen oli yleisintä Helsingissä ja Itä- ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitosten alueilla ja vähäisintä Pohjanmaalla ja Itä-Suomessa.
- Polkupyörävarkaudet ja autoihin kohdistuneet vahingonteot olivat yleisimmät kotitalouksien omaisuuteen kohdistuneet rikokset. Polkupyörävarkaudesta ilmoittaneiden talouksien määrä on laskenut vuodesta 2015. Muiden kotitalouteen kohdistuvien omaisuusrikosten yleisyys oli samalla tasolla kuin aikaisempina vuosina.
- Tavaran tai palvelun ostamisen yhteydessä tapahtuneet huijaukset, maksuvälinepetokset sekä identiteettivarkaudet ovat lisääntyneet ajanjaksolla 2013–2019. Irtaimen omaisuuden varastaminen sen sijaan on vähentynyt.

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Rikostilastot ja muut viranomaislähteet kuvaavat väkivallan ja muiden rikosten yleisyyttä puutteellisesti, koska vain osa rikoksista tulee poliisiin tai muiden viranomaisten tietoon. Rikoksista ilmoittaminen voi riippua muun muassa siitä, määrittävätkö ihmiset heihin kohdistuneet teot rikoksiksi ja haluavatko he, että tekijä joutuu teostaan vastuuseen. Viranomaistilastot kuvaavat varsin luotettavasti esimerkiksi vakavaa väkivaltaa, mutta lievän väkivallan ilmitulo on paljon sattumanvaraisempaa. Myös viranomaiskontrollin teho ja suuntautuminen sekä lainmuutokset vaikuttavat tekojen ilmituloon ja tilastoitumiseen.

Viranomaislähteisiin liittyvien rajoitteiden vuoksi on tärkeää saada poliisi- ja tuomioistuintilastoista riippumatonta ja niitä täydentävää tietoa rikollisuudesta ja kansalaisten turvallisuudesta. Eräs keino tällaisen tiedon tuottamiseen ovat kyselymenetelmiin perustuvat tutkimukset. Niiden avulla voidaan tuottaa kontrollijärjestelmästä riippumatonta tietoa väkivallantekojen ja uhkailun yleisyydestä väestötasolla, sekä saada tietoja sellaisista teonpiirteistä, joita ei kirjata virallistilastoihin. Lisäksi kyselyissä voidaan selvittää myös koettua turvallisuutta, kuten sitä, miten suureksi huolenaiheeksi ihmiset kokevat väkivallan ja muun rikollisuuden elinympäristössään.

Suomessa uhritutkimuksia on tehty 1970-luvulta alkaen ja systemaattisesti vuoden 1980 jälkeen (Heiskanen 2002; Sirén ym. 2010). Tässä raportissa esitetään uudistetun Kansallisen rikosuhritutkimuksen (KRT) tuloksia (suunnittelusta ks. Sirén 2011). Kyseessä on järjestyksessään kahdeksas Kansallinen rikosuhritutkimus, joka on toteutettu yhdenmukaisin menetelmin vuosina 2012–2019. Tässä raportissa esitettävät tiedot ovat peräisin vuoden 2019 tutkimuksesta ja aikasarjojen osalta vuosien 2012–2019 tutkimuksista (vuosien 2012–2018 tuloksista ks. Sirén ym. 2013; Danielsson ym. 2014; Danielsson & Salmi 2015; Danielsson & Kääriäinen 2016; Danielsson & Kääriäinen 2017; Danielsson & Näsi 2018; Danielsson & Näsi 2019).

Tutkimuksen aineisto kerättiin posti- ja internet-kyselynä lokakuun 2019 ja maaliskuun 2020 välisenä aikana. Tiedonkeruun viivästymiseen erityisesti lomakevastausten osalta vaikutti osaltaan Postin lakko. Vertailukelpoisuuden vuoksi tässä raportissa esitetään tiedot sekä 15–74-vuotiaiden että 15–84-vuotiaiden osalta erikseen. Aikasarjoissa esitettävät tiedot koskevat aina 15–74-vuotiaita. Kyselyn tulokset ovat keskeisiltä osin vertailukelpoisia vuosien 2012–2018 tietoihin, mutta eivät tätä aikaisemmin suoritettuihin uhritutkimuksiin, jotka eroavat tästä kyselystä sekä tietosisällön että kyselymenetelmien suhteen. Kaikkiaan kyselyyn vastasi 4 332 henkilö, joista miehiä 1 953 ja naisia 2 379 (ks. liite 1).

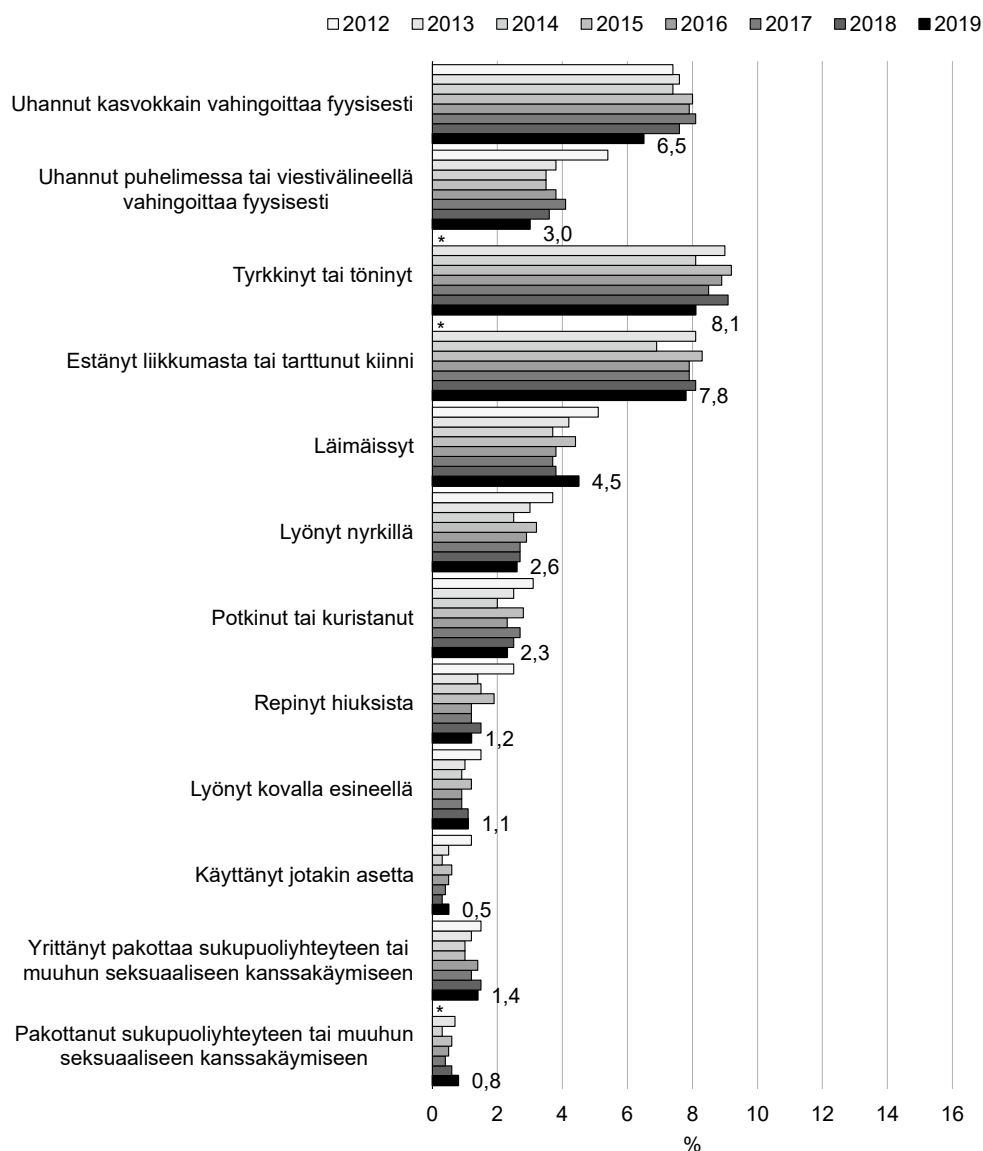
2 UHKAILU JA VÄKIVALTA

Kansallisen rikosuhritutkimuksen keskeisimpiä tavoitteita on seurata väkivalta- ja uhkailutilanteiden sekä omaisuuteen kohdistuvien rikosten kehitystä. Tähän tarkoitukseen väestökyselyihin perustuva tutkimus sopii erityisen hyvin; kun kyselyn menetelmä ja kysymysten muoto pidetään yhdenmukaisena, voidaan luotettavasti seurata näiden ilmiöiden yleisyydessä tapahtuvia muutoksia väestötasolla. Lisäksi kyselymenetelmä mahdollistaa rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvien muutosten tarkastelun tavalla, joka on riippumaton kontrolliviranomaisten toiminnasta ja kirjauskäytännöistä.

Kansallinen rikosuhritutkimus on toteutettu lähes yhdenmukaisin menetelmin nyt kahdeksana vuonna peräkkäin, vuosina 2012–2019. Aikajänne mahdollistaa lyhyen aikavälin kehityssuuntien tarkastelun. Samalla voidaan kuitenkin todeta, että rikosilmiöiden yleisyydessä tapahtuvat muutokset ovat usein hitaita ja tasomuutokset lyhyellä aikavälillä vähäisiä. Tämä on seurausta siitä, että rikosilmiöiden syyt, olivat ne sitten yhteiskunnallisia tai yksilötason tekijöitä, muuttuvat väestötasolla hitaasti.

Uhkailun ja väkivallan esiintyvyys. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutumista on selvitetty esittämällä vastaajalle luettelo uhkailua tai väkivaltaa sisältävistä teoista. Vastaajilta kysytään, onko joku tuttu tai tuntematon henkilö käyttäytynyt vastaajaa kohtaan mainituilla tavoilla viimeisen 12 kuukauden aikana. Teot ulottuvat sanallista tai kirjallisista uhkailuista asetta käyttäen tehtyyn fyysiseen väkivaltaan. Kysytyt teot ja niiden yleisyys vuosina 2012–2019 on esitetty kuviossa 1¹.

¹ Vuoden 2012 kyselyssä joitakin tekemuotoja koskevat kysymykset poikkesivat muotoilultaan myöhemmistä kyselyistä, eivätkä siten ole vertailukelpoisia vuodesta 2013 alkaen tehtyihin kyselyihin. Tällaisia tekemuotoja ovat: a) tyrkkiminen ja töniminen, b) liikkumisen estäminen ja c) sukupuoliyhteyteen tai muuhun seksuaaliseen kanssakäymiseen pakottaminen. Kuviossa 1 näiden tekemuotojen kohdalla on puuttuva tieto vuoden 2012 tietojen osalta.

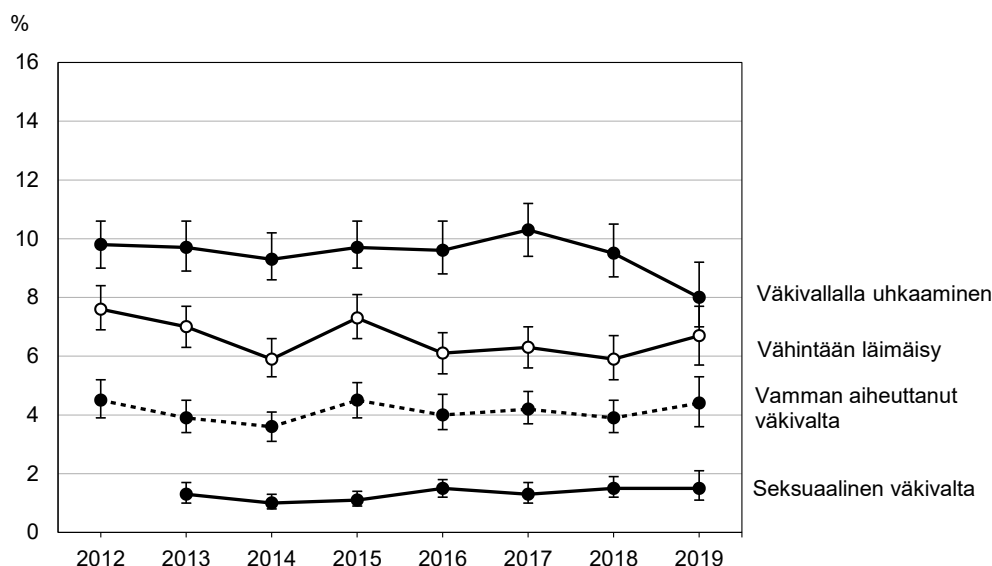
Kuvio 1. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet 15–74-vuotiaat vastaajat tekotyypin mukaan vuosina 2012–2019 (%; vuoden 2019 tieto merkitty myös numeroin) (*=puuttuva tieto; kysymystapa vuonna 2012 ei täysin vertailukelpoinen)

Kaikkiaan eri tekemuotojen esiintyvyys on vuosina 2012–2019 pysynyt verraten muuttumattomana. Yleisimpiä tekoja ovat olleet verraten lievät fyysisen väkivallan muodot, kuten tyrkkiminen ja töniminen sekä liikkumisen estäminen ja kiinni tarttuminen. Näistä tekemuodoista on ilmoittanut hieman alle kymmenesosa vastaajista, vuonna 2019 kaikkiaan kahdeksan prosenttia vastaajista. Harvinaisimpia tekoja ovat olleet näitä vakavampia väkivallan muodot, kuten kovalla esineellä lyöminen ja asetta käyttäen tehty väkivalta, joista on ilmoittanut noin yksi sadasta vastaajasta. Vuonna 2019 läimäisystä ilmoitti viisi prosenttia ja lyönnistä kolme prosenttia vastaajista. Seksuaalisesta väkivallasta on viime vuosina ilmoittanut noin prosentti vastaajista.

Kuviossa 2 uhkailua ja väkivaltaa sisältävien uhrikokemusten yleisyyttä vuosina 2012–2019 on tarkasteltu tekoryhmittäin siten, että tarkastelussa on eroteltu

uhkailua sisältävät teot, vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta, fyysisen vamman aiheuttanut väkivalta sekä seksuaalinen väkivalta. Seksuaalisen väkivallan osalta tarkastelu on rajoitettu vuosiin 2013–2019, koska kyselylomakkeeseen tehtiin vuosien 2012 ja 2013 välillä pieniä muutoksia seksuaalista väkivaltaa koskeviin kysymyksiin, eivätkä luvut näin ollen ole täysin vertailukelpoisia.

Tarkastelujaksolla ei havaita suuria muutoksia eri tekokokonaisuuksien yleisyydessä. Väkivallalla uhkaamista oli vuonna 2019 kokenut kahdeksan prosenttia vastaajista. Osuus oli kaksi prosenttiyksikköä matalampi kuin vuonna 2017. Vähintään läimäisyn käsittävästä väkivallasta ilmoitti seitsemän prosenttia vastaajista, mikä oli samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Fyysisen vamman aiheuttanutta väkivaltaa oli kokenut neljä prosenttia vastaajista, mikä oli niin ikään edellisvuosien tasolla. Kaikkiaan voidaan todeta, että fyysisen väkivallan taso on vaihdellut viime vuosina vain vähän. Havainto vastaa pääpiirteissään poliisin tietoon tulleen väkivallan kehitystä (ks. Tilastokeskus 2020a)². Seksuaalisesta väkivallasta ilmoittaneiden osuus on pysynyt 1–1,5 prosentissa koko tarkastelujakson ajan.

Kuvio 2. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet vuosina 2012–2019 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli)

Uhkailun ja väkivallan esiintyvyys sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Seuraavassa väkivaltakokemuksia on tarkasteltu tekokokonaisuuksittain sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Uhkailut, joihin ei ole liittynyt uhrin ja tekijän fyysistä kontaktia, on erotettu omaksi kategoriakseen. Liikkumisen estäminen, kiinni tarttuminen sekä töniminen on niin ikään erotettu omaksi ryhmäkseen. Uhkailu ja lievempi fyysinen väkivalta ovat myös tekoja, joissa todennäköisimmin esiintyy tulkintaeroja teon luonteesta. Toisin sanoen käsitys siitä, mitkä teot ovat tahallista vahingoitta-

² Vuonna 2011 poliisin kirjaamien väkivaltarikosten määrä nousi voimakkaasti, mutta laski vuosina 2012–2014. Ajankohtaan liittyvä huomattava vaihtelu selittyy todennäköisesti vuonna 2011 voimaan tulleella lainmuutoksella, jonka myötä alaikäiseen tai läheiseen kohdistetut lievät pahoinpitelyt tulivat virallisen syytteen alaisiksi.

mista, on subjektiivista, ja voi vaihdella tekijästä ja olosuhteista riippuen. Aikaisemmissa tutkimuksissa onkin todettu, että tekojen tulkitseminen väkivallaksi riippuu esimerkiksi tekijän ja uhrin sukupuolesta (Kivivuori ym. 2012; Kivivuori 2014). Vähintään läimäisyn tai lyömisen sisältäneitä tekoja voidaan puolestaan pitää väkivallan mittarina, jossa subjektiivisten tulkintaerojen rooli on vähäisempi kuin lievemässä väkivallassa.

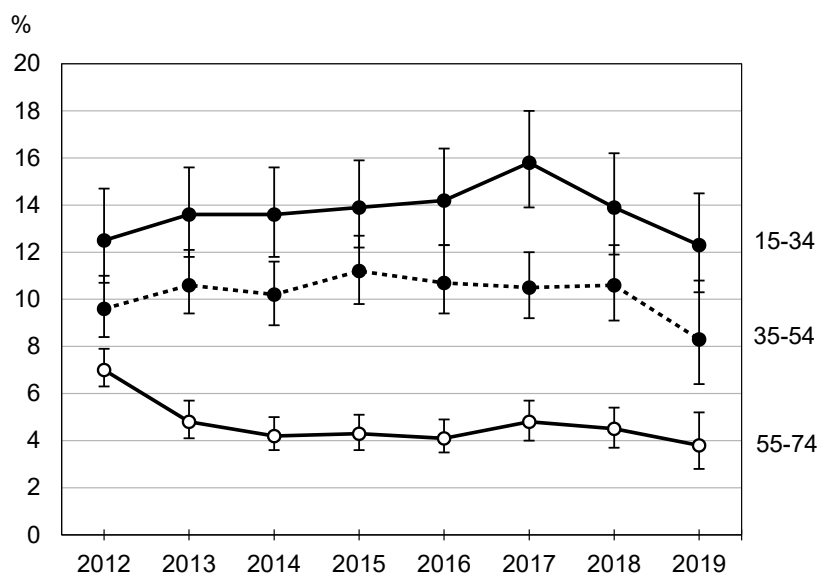
Vuoden 2019 kyselyssä sukupuolten väliset erot uhkailun ja väkivallan kokemisessa olivat aikaisempien vuosien tapaan melko vähäisiä (taulukko 1). Uhkailun ja fyysisen väkivallan kokemisessa ei miesten ja naisten välillä ollut tilastollisesti merkitseviä eroja. Naiset kuitenkin ilmoittivat yleisemmin seksuaalisesta väkivallasta tai sen yrityksestä.

Taulukko 1. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Väkivallalla uhkaaminen (15–84-vuotiaat)	8,0 (7,5)	8,1 (7,7)	8,0 (7,3)	14,7	10,1	8,3	3,8	2,1
Liikkumisen estäminen, tarttuminen, töniminen (15–84-vuotiaat)	11,5 (10,7)	10,6 (10,0)	12,4 (11,5)	25,0	14,8	11,0	4,5	2,6
Väh. läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta (15–84-vuotiaat)	6,7 (6,2)	7,2 (6,7)	6,1 (5,7)	14,2	7,6	6,6	3,1	1,3
Fyysinen väkivalta yht. (15–84-vuotiaat)	13,5 (12,6)	12,4 (11,7)	14,6 (13,5)	27,6	17,7	13,1	5,6	3,0
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys (15–84-vuotiaat)	1,5 (1,4)	0,3 (0,3)	2,8 (2,6)	5,2	1,4	1,2	0,3	0,5
Kaikki tekemuodot yht. (15–84-vuotiaat)	17,5 (16,4)	16,0 (15,2)	19,0 (17,6)	33,8	23,6	17,0	7,8	4,6

Kuten aikaisemmissa uhritutkimuksissa, ikäryhmittäiset erot uhkailun ja väkivallan kokemisessa olivat huomattavia: nuorimmassa ikäryhmässä niin uhkailuja kuin eriasteista fyysistä väkivaltaa koettiin selkeästi eniten. Vanhimmassa ikäryhmässä, eli 75–84-vuotiaiden keskuudessa, fyysisen väkivallan ja uhkailun kokeminen oli kaikkein vähäisintä. Ikäryhmittäisten erojen suhteen tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa kansallisissa uhritutkimuksissa (ks. esim. Sirén ym. 2010).

Kuviossa 3 on tarkasteltu uhkailun kohdentumista eri ikäryhmiin (15–34, 35–54 ja 55–74) siten, että tarkastelujaksona ovat tutkimusvuodet 2012–2018. Tältä osin voidaan havaita, että ikäryhmittäiset erot ovat pysyneet melko vakaina koko tarkastelujakson ajan. 55–74-vuotiaiden ryhmässä uhkailukokemusten esiintyvyys oli korkeimmillaan vuonna 2012, mutta uhkailuja kokeneiden osuus on sittemmin pysynyt erittäin vakaana. 15–34-vuotiaiden ikäryhmässä uhkailua kokeneiden osuus on pysynyt vakaana koko tarkastelujakson.

Kuvio 3. Väkivallalla uhkailun kohteeksi joutuneet vuosina 2012–2019 ikäryhmittäin (% ikäryhmästä sekä 95 % luottamusväli)

Vammaan johtanut väkivalta. Eräs keino arvioida koetun väkivallan vakavuutta on tarkastella väkivallan seurauksia. Kyselyssä vastaajilta on tiedusteltu, olivatko he saaneet edellä käsiteltyjen tekojen seurauksena fyysisen vamman, kuten mustelman, ruhjeen, haavan tai muun vamman. Pitämällä vamman syntymistä väkivallan vakavuuden kriteerinä, voidaan tasoittaa väkivaltaan liittyviä tulkintaeroja. Näin saadaan objektiivisempi väkivallan yleisyyden mittari.

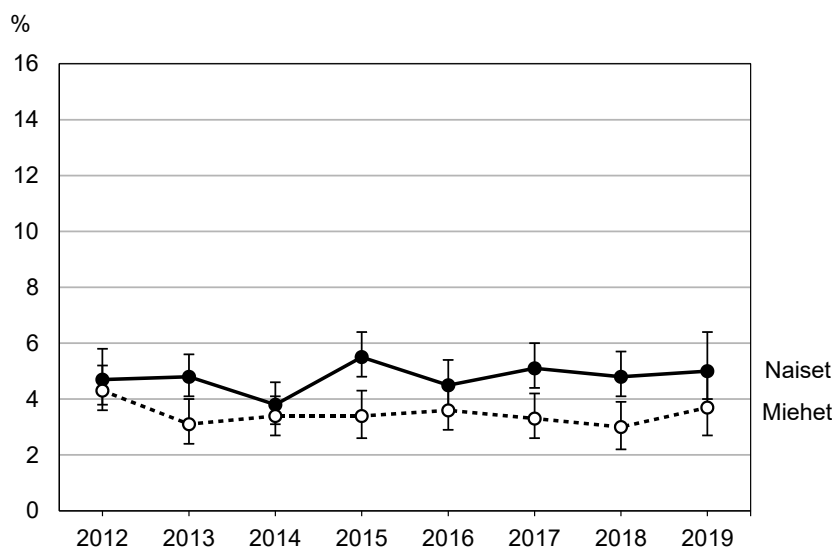
Taulukko 2. Väkivallan seurauksena fyysisen vamman saaneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Fyysinen vamma (15–84-vuotiaat)	4,4 (4,0)	3,7 (3,5)	5,0 (4,6)	9,2	4,4	4,5	2,2	0,7

Kyselyn mukaan neljä prosenttia 15–74-vuotiaista (ja 15–84-vuotiaista) suomalaisista oli vuonna 2019 saanut vamman väkivallan seurauksena (taulukko 2). Naisten ja miesten välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa koetun väkivallan yleisyydessä, vaikkakin naisten väkivaltakokemusten estimaatti oli aikaisempien vuosien tapaan hieman korkeampi kuin miehillä. Kuten useissa muissakin tekotyypeissä, huomattavimmat erot muodostuivat eri ikäryhmien välille – 15–24-vuotiaiden joukossa yhdeksän prosenttia vastaajista ilmoitti fyysiseen vammaan johtaneesta väkivallasta, kun vastaava osuus 55–74-vuotiaiden ryhmässä oli seitsemän prosenttiyksikköä matalampi. Vanhimmassa ikäryhmässä alle prosentti vastaajista ilmoitti vammaan johtaneesta väkivallasta.

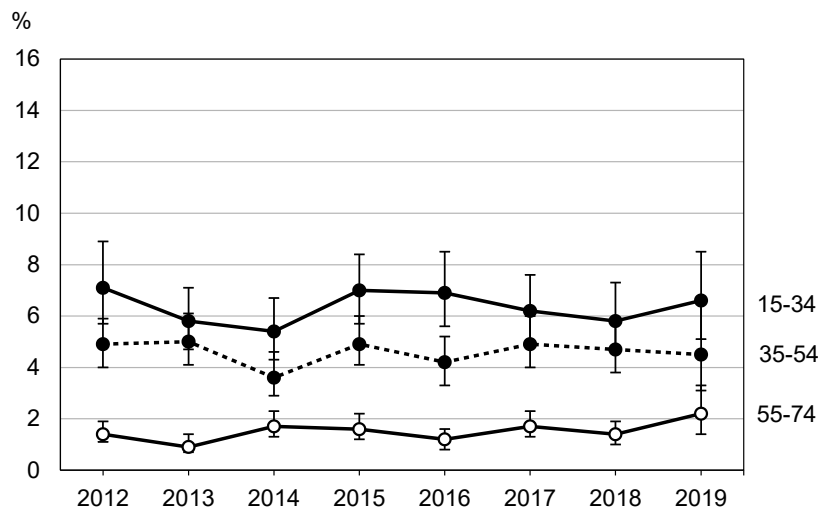
Kuvioissa 4 ja 5 on tarkasteltu sukupuolen ja ikäryhmän mukaisia eroja vamman aiheuttaneen väkivallan esiintyvyydessä vuosina 2012–2019. Tulokset osoittavat, että sukupuolten väliset erot ovat tarkastelujaksolla pysyneet verraten vakaina. Yksittäisinä tarkasteluvuosina ero on tilastollisesti merkitsevä, joinakin vuosina tilastollisesti merkitsevää eroa ei voida havaita. Samalla voidaan kuitenkin

todeta, että pääsääntöisesti estimaatit ovat hieman korkeampia naisten osalta, ja kaikki tarkasteluvuodet huomioiden naiset ja miesten välinen ero vamman aiheuttaneen väkivallan kokemisessa on noin yhden prosenttiyksikön verran. Kaikkiaan voidaan siis todeta, että fyysisen vamman aiheuttaneen väkivallan kokeminen on kyselyperustaisessa tutkimuksessa jonkin verran yleisempää naisilla. Tuloksia tarkasteltaessa on kuitenkin syytä muistaa, että kyselyillä ei voida luotettavasti mitata kaikkein vakavimman fyysisen väkivallan, kuten henkirikosten tai törkeiden väkivaltarikosten yleisyyttä. Näiden tekemuotojen osalta viranomaislähteet tuottavat väestökyselyitä luotettavampaa tietoa. Viranomaislähteet osoittavatkin, että hyvin vakava fyysinen väkivalta kohdistuu selkeästi useammin miehiin kuin naisiin (Lehti 2020; Näsi & Danielsson 2019).

Kuvio 4. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet vuosina 2012–2019 sukupuolen mukaan (% 15–74-vuotiasta miehistä ja naisista ja 95 % luottamusväli)

Ikäryhmittäinen tarkastelu (kuvio 5) osoittaa niin ikään verraten pysyvää tasoa vamman aiheuttaneen fyysisen väkivallan esiintyvyydessä. Vanhimmassa ikäryhmässä (55–74-vuotiaat) vamman aiheuttaneen väkivallan esiintyvyys on tarkastelujaksolla ollut selvästi vähäisintä, vaihdellen yhden ja kahden prosentin välillä vuosina 2012–2019, kun taas tätä nuoremmassa ikäryhmissä vastaavat osuudet ovat olleet 5–7 prosenttia vastaajista. Tulokset korostavat havaintoa, että fyysisen väkivallan uhriksi joutuminen painottuu nuorimpiin ikäryhmiin sekä kyselylähteiden että poliisin tietoon tulleen rikollisuuden osalta (ks. Näsi & Danielsson 2019).

Kuvio 5. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet vuosina 2012–2019 ikäryhmittäin (% ikäryhmästä sekä 95 % luottamusväli)

Tapahtumapaikka. Väkivallan kokeminen liittyy tyypillisesti tietynlaisiin paikkoihin tai tilanteisiin, joissa on kohonnut väkivallan riski. Tällaisia paikkoja ovat esimerkiksi työpaikat, joissa kohdataan väkivaltaisesti käyttäytyviä asiakkaita, sekä sellaiset baarit ja ravintolat ympäristöineen, joissa on alkoholihumalasta johtuva kohonnut riski kohdata väkivaltaa. Parisuhteeseen liittyvä tai tuttavien keskeinen väkivalta tapahtuu usein uhrin kotona tai muussa yksityisasunnossa.

Työpaikallaan tai työtehtävissään henkilöiden välistä uhkailua tai fyysistä väkivaltaa oli kokenut viisi prosenttia 15–74-vuotiaista (taulukko 3; kaikki tekemuodot otettu huomioon, ks. kuvio 1). Naiset olivat kohdanneet työssään väkivaltaa tai uhkailua miehiä yleisemmin. Ero juontuu todennäköisimmin sukupuolten erilaisesta sijoittumisesta työmarkkinoille: naiset työskentelevät miehiä useammin terveys- ja sosiaalipalvelualueilla, joissa on kohonnut riski kohdata väkivaltaa tai uhkailua asiakkaiden tai potilaiden taholta (Työturvallisuuskeskus 2010)³. Erytisen yleistä työpaikalla koettu väkivalta onkin 25–54-vuotiaiden naisten keskuudessa, joista joka kymmenes oli vuoden aikana kokenut työtehtävissään uhkailua tai fyysistä väkivaltaa. Tässä ikäryhmässä miesten työpaikalla kokeman uhkailun ja väkivallan esiintyvyys oli noin kolme prosenttiyksikköä matalampi.

³ Joillakin miesvaltaisilla aloilla, kuten vartiointialalla ja poliisissa, riski joutua väkivallan uhriksi on huomattavan korkea. Näiden alojen riskialttius ei kuitenkaan näy väestötason tarkasteluissa, koska alalla työskentelevien henkilöiden lukumäärä on huomattavasti pienempi kuin sosiaali- ja terveysalalla.

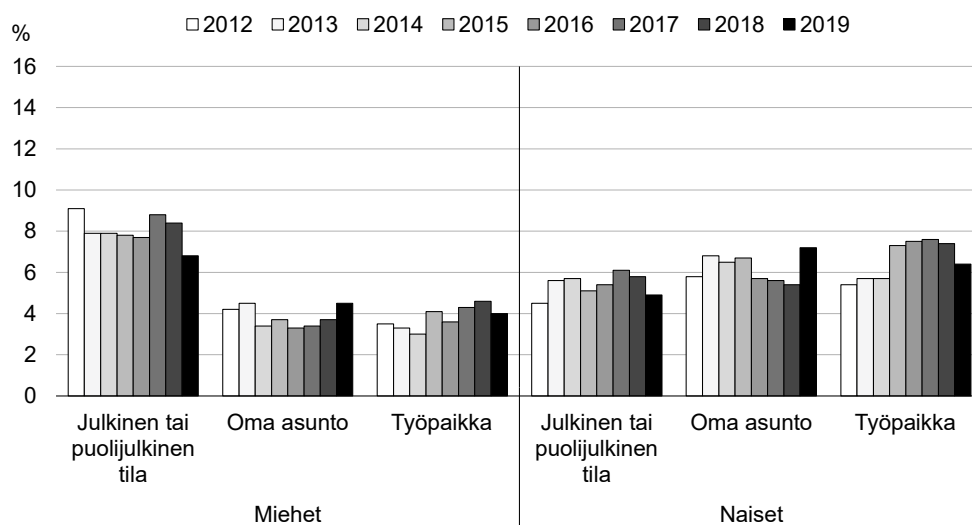
Taulukko 3. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Työpaikalla tai työtehtävissä (15–84-vuotiaat)	5,2 (4,7)	4,0 (3,7)	6,4 (5,7)	6,1	8,2	5,7	2,8	0,0
Ravintolassa tai kahvilassa (asiakkaana) (15–84-vuotiaat)	3,2 (2,9)	3,9 (3,6)	2,4 (2,2)	7,1	6,1	2,1	1,1	0,3
Julkisella paikalla (15–84-vuotiaat)	3,8 (3,6)	4,2 (4,0)	3,4 (3,2)	10,3	5,2	3,0	1,3	1,3
Omassa asunnossa (15–84-vuotiaat)	5,8 (5,5)	4,5 (4,3)	7,2 (6,8)	10,8	6,6	6,4	2,9	2,4
Toisen henkilön asunnossa (15–84-vuotiaat)	1,7 (1,6)	1,5 (1,4)	2,0 (1,8)	6,1	1,8	1,2	0,4	0,1
Muissa paikoissa (15–84-vuotiaat)	2,0 (1,8)	2,1 (1,9)	1,8 (1,7)	7,2	0,9	1,5	0,6	0,4

Miehet sen sijaan joutuivat naisia useammin uhkailun tai väkivallan kohteeksi ravintoloissa tai baareissa. Ikäryhmittäin tarkasteltuna sukupuolten välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä 35–54-vuotiaiden ryhmässä, joskaan ei nuoremmissa tai vanhemmissa ikäryhmissä. Julkisella paikalla tapahtuneen uhkailun ja väkivallan osalta miesten ja naisten välinen ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvat eivät juuri kohdanneet väkivaltaisia tilanteita julkisilla paikoilla tai ravintoloissa, mikä heijastanee myös erilaisia vapaa-ajan viettämiseen liittyviä rutiinitoimintoja.

Yksityisasunnoissa uhkailu- ja väkivaltatilanteet kohdistuivat yleisemmin naisiin. Ikäryhmittäin tarkasteltuna sukupuolten välinen ero oli tilastollisesti merkitsevä vain nuorimmassa ikäryhmässä, joskin estimaatit olivat naisten osalta korkeampia tai samalla tasolla kaikkien ikäryhmien osalta. 15–24-vuotiaiden naisten ryhmässä 15 prosenttia vastaajista ilmoitti kokeneensa uhkailua tai väkivaltaa omassa kodissaan viimeisen vuoden aikana.

Seuraavassa tarkastelun kohteena on väkivallan tai uhkailun tapahtumapaikkaa koskeva kehitys vuosina 2012–2019. Tarkastelu on rajattu yleisempiin tapahtumapaikkoihin siten, että julkinen paikka ja ravintolat, baarit ja kahvilat on yhdistetty yhdeksi luokaksi (julkinen tai puolijulkinen tila). Tulokset on esitetty oheisessa kuviossa (kuvio 6) sukupuolen mukaan eriteltynä.

Kuvio 6. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet tapahtumapaikan ja sukupuolen mukaan vuosina 2012–2019 (% 15–74-vuotiaista miehistä ja naisista)

Kaikkiaan havaitaan, että eri tapahtumapaikkojen yleisyyttä koskevat estimaatit ovat pysyneet kokonaisuutena tarkastellen melko muuttumattomana vuosina 2012–2019. Prevalenssit ovat vaihdelleet eri vuosien välillä korkeintaan kaksi prosenttiyksikköä. Vuosina 2012–2018 naisten työtehtävissään kohtaamat väkivaltatilat ja uhkailut näyttivät lisääntyneen noin kahdella prosenttiyksiköllä, mutta vuoden 2019 estimaatti ei eronnut tilastollisesti merkitsevästi muista tutkimusvuosista. Vuonna 2019 naisten omassa asunnossa kokeman väkivallan tai uhkailun estimaatti oli kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin edellisenä vuonna, mutta ero ei kuitenkaan ollut tilastollisesti merkitsevä.

Huomattavasti olennaisemmat ja melko pysyväisluonteiset erot ovat muodostuneet miesten ja naisten välille. Miehillä julkinen tai puolijulkinen tila on poikkeuksetta yleisin väkivallan ja uhkailun tapahtumapaikka, kun taas naisilla kyseisten tilanteiden tapahtumapaikat ovat tasaisemmin jakautuneet. Miehiin verrattuna naisten kokemat tilanteet tapahtuvat kuitenkin yleisemmin yksityisasunnossa tai työtehtävissä.

Uhkailun tai väkivallan tekijä. Väkivaltatilanteita voidaan kuvata myös uhrin ja tekijän suhteen mukaan. Tässä tutkimuksessa tekijätahot on jaettu kolmeen luokkaan: entisiin tai nykyisiin puolisoihin tai seurustelukumppaneihin, muihin uhrille lähemmin tuttuihin henkilöihin sekä tuntemattomiin ja puolittuihin (taulukko 4).

Sekä miehet että naiset olivat kokeneet niin uhkailua kuin fyysistäkin väkivaltaa yleisimmin tuntemattomien tai puolittujen tekijöiden taholta: noin joka kymmenes vastaaja ilmoitti joutuneensa jonkin kyselyssä tarkasteltavan teon kohteeksi tuntemattoman tai puolittujen tekijän taholta. Yleisimmin kyseessä olivat uhkailutilanteet, tai tilanteet, jotka sisälsivät tönimistä tai muuta verraten lievää väkivaltaa.

Parisuhdekumppanin tekemän väkivallan tai uhkailun osalta naiset olivat kokeneet miehiä useammin fyysistä väkivaltaa tai väkivallalla uhkaamista. Vakavammassa fyysisessä väkivallassa miesten ja naisten välillä ei kuitenkaan ollut eroa. Ero muodostui siis ennen kaikkea uhkailusta sekä lievemmistä väkivallan muodoista: 2 prosenttia miehistä ja 5 prosenttia naisista ilmoitti kokeneensa tyrkkimistä

tai tönimistä parisuhdekumppanin taholta. Havainto on saman suuntainen kuin aikaisempien vuosien kyselyissä.

Taulukko 4. Uhkailun ja väkivallan kohteeksi joutuneet sukupuolen sekä tekijän ja uhrin suhteen mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista)

	<i>Entinen tai nykyinen puoliso tai seurustelukumppani</i>		<i>Muu uhrin lähemmin tuntema henkilö¹</i>		<i>Tuntematon tai puolittu²</i>	
	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>	<i>Mies</i>	<i>Nainen</i>
Väkivallalla uhkaaminen	0,7	2,6	2,4	1,8	5,7	4,3
Liikkumisen estäminen, tarttuminen, töniminen	2,1	4,6	3,8	3,7	5,9	5,1
Vähintään läimäisyn käsittävä fyysinen väkivalta	2,1	1,5	3,2	2,1	2,8	3,3
Fyysinen väkivalta yhteensä	2,8	5,3	5,1	4,3	6,5	6,5
Seksuaalinen väkivalta tai sen yritys	0,1	1,2	0,0	0,8	0,2	1,0
Kaikki tekemuodot yhteensä	3,2	7,0	6,2	6,1	9,5	9,6

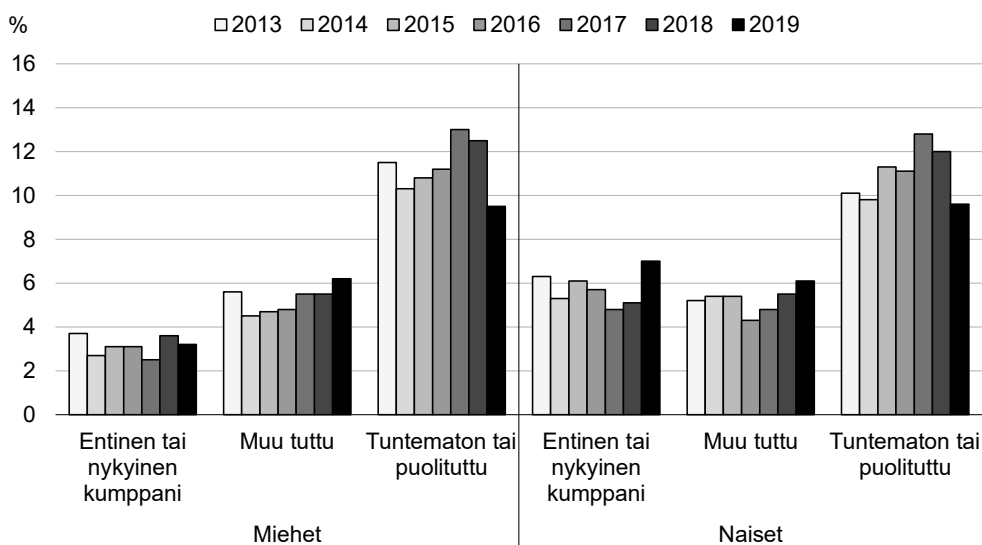
¹ Veli, sisko, isä, äiti, lapsi, ystävä, tuttava tai työtoveri.

² Uhrin satunnaisesti kohtaama henkilö, työssä kohtaama asiakas, potilas tai vastaava.

Taulukossa esiintyviä eri tekotyyppien lukuja ei voi laskea yhteen, koska sama vastaaja on voinut kokea sekä uhkaamista että fyysistä väkivaltaa. Kohta ”fyysinen väkivalta yhteensä” käsittää vastaajat, jotka ilmoittivat kokeneensa mitä tahansa fyysistä väkivaltaa, pois lukien seksuaalinen väkivalta.

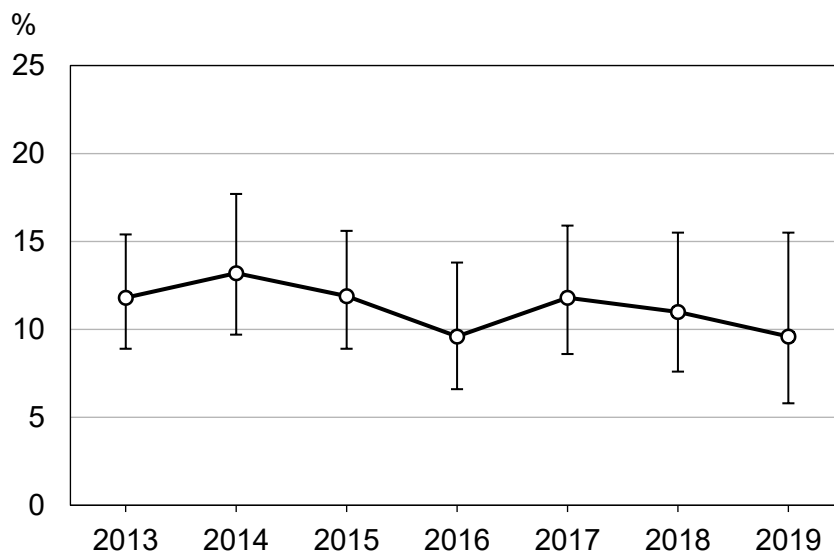
Kuviossa 7 on tarkasteltu eri uhkailun ja väkivallan kokemista (sisältäen uhkailun, kaikki fyysisen väkivallan muodot sekä seksuaalisen väkivallan) tekijän sekä uhrin sukupuolen mukaan vuosina 2013–2019⁴. Vuosina 2014–2018 tuntemattoman tekijän tekemä väkivalta ja uhkailu lisääntyivät sekä miesten että naisten osalta, mutta vuonna 2019 näiden uhrikokemusten yleisyys oli edellisvuosia matalammalla tasolla. Naisten osalta puolestaan havaitaan, että parisuhdeväkivallasta ilmoittaneiden osuus oli noin kaksi prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla kuin edellisvuosina. Muu tuttu -tekijäryhmässä olennaisia muutoksia ei tarkasteluvälillä havaita. Tulokset viittaavat siis siihen, että vuonna 2019 tuntemattoman tekemän väkivallan tai uhkailun yleisyys vähentyi aikaisempiin vuosiin nähden, mutta naisten parisuhdeväkivaltakokemukset (ml. väkivallalla uhkailu) lisääntyivät.

⁴ Vuotta 2012 koskeva aineisto ei kaikilta osin ole vertailukelpoinen, joten se on jätetty tarkastelun ulkopuolelle; poikkeamista ks. esim. kuvio 1.

Kuvio 7. Uhkailu- ja väkivaltatilanteiden kohteeksi joutuneet tekijän ja uhrin suhteen sekä sukupuolen mukaan vuosina 2013–2019 (% 15–74-vuotiaista miehistä ja naisista)

Poliisille ilmoittaminen. Uhritutkimusten keskeisiä tavoitteita on mitata myös sellaista rikollisuutta, joka ei tule poliisin tietoon. Tiedustelemalla vastaajilta, onko heidän kokemansa teko tullut poliisin tietoon, voidaan tarkastella sekä piilorikollisuuden yleisyyttä että kansalaisten alttiutta ilmoittaa kokemiaan tekoja poliisille. Vuosien 2013–2019 kyselyissä vastaajilta on tiedusteltu uhrikokemuksien yhteydessä, olivatko he itse tai joku heidän kotitaloudestaan kuluneen vuoden aikana ilmoittaneet vastaajaan kohdistuneesta uhkailusta tai väkivallasta (Suomen) poliisille.

Kuvio 8. Poliisin tietoon tulleiden tekojen osuus vähintään läimäisyn käsittävästä fyysisestä väkivallasta vuosina 2013–2019 (% 15–74-vuotiaista väkivaltaa kokeneista ja 95 % luottamusväli)

Kaikkiaan poliisin tietoon tulleiden tekojen osuudessa ei havaita muutosta vuosina 2013–2019, vaan osuus on pysynyt noin 10–13 prosentissa koko tarkastelujakson (kuvio 8). Vuoden 2019 kyselyssä vähintään läimäisyn käsittävää väkivaltaa kokeneista 10 prosenttia kertoi jostakin tapauksesta ilmoitetun poliisille. Miesten ja naisten välillä ei havaittu eroa poliisin tietoon tulemisessa. Kaikkiaan on huomattava, että poliisin tietoon tulemista koskevat havaintomäärät ovat varsin pieniä: vuoden 2019 alle kaksi prosenttia koko vastaajamäärästä ilmoitti jostakin poliisin tietoon tulleesta tilanteesta.

3 RIKOLLISUUDEN PELKO

Väkivaltakokemusten ohella Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa tarkastellaan vastaajien pelkoa joutua väkivallan tai muun rikoksen uhriksi erilaisissa tilanteissa sekä liikkumisen välttämistä paikoissa, jotka vastaajat kokevat uhkaaviksi. Vastaajilta kysyttiin, olivatko he viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi liikkueensa iltaisin kodin ulkopuolella, ollessaan töissä tai suorittaessaan työtehtävää tai jonkin perheenjäsenen taholta. Kysymykset kartoittavat pelkoa katu-, työ- sekä perheväkivallan uhriksi joutumisesta. Lisäksi kysytään, onko vastaajan asuinalueen lähistöllä, noin kilometrin säteellä, paikka jota vastaaja välttää väkivallan uhan vuoksi. Vuodesta 2018 alkaen on esitetty kysymys myös verkkorikoksen kohteeksi joutumisesta.

Rikollisuuden pelko. Kysytyistä pelon muodoista yleisintä oli pelkääminen kodin ulkopuolella iltaisin. Vuoden 2019 kyselyssä 28 prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä joutuvansa tällaisen väkivallan kohteeksi ainakin kerran kuluneen vuoden aikana – naisista 37 prosenttia ja miehistä 19 prosenttia (taulukko 5). Alle 35-vuotiaista lähes puolet oli pelännyt katuväkivaltaa vähintään kerran kuluneen vuoden aikana. Vanhemmissa ikäryhmissä pelko väkivallan uhriksi joutumisesta kodin ulkopuolella oli vähäisempää. Vanhemmissa ikäryhmissä oli kuitenkin selvästi enemmän vastaajia, jotka eivät liikkuneet lainkaan kodin ulkopuolella iltaisin, joko väkivallan pelosta johtuen tai muusta syystä.

Taulukko 5. Kodin ulkopuolella iltaisin tapahtuvaa väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Vähintään kerran vuodessa (15–84-vuotiaat)	27,8 (25,9)	18,9 (17,8)	37,0 (34,0)	41,5	41,6	29,3	14,1	4,8
Ei liiku iltaisin kodin ulkopuolella pelon vuoksi (15–84-vuotiaat)	1,9 (2,3)	0,6 (0,7)	3,3 (3,9)	1,4	1,7	1,2	2,9	6,0
Ei liiku iltaisin kodin ulkopuolella muusta syystä (15–84-vuotiaat)	3,7 (5,1)	1,9 (2,4)	5,7 (7,7)	1,7	1,1	2,2	7,3	19,5

Noin joka seitsemäs vastaajista ilmoitti pelänneensä väkivallan kohteeksi joutumista työpaikalla tai työtehtävissä (taulukko 6). Laskettaessa osuus vain niiden joukosta, jotka olivat kyselyn toteutushetkellä työelämässä, työpaikkaväkivaltaa pelänneiden osuus oli 20 prosenttia. Naisista 19 prosenttia oli ainakin kerran vuoden aikana pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi työtehtävissään, miehistä yhdeksän prosenttia. Kun vastaavat osuudet lasketaan vain työelämässä olevien keskuudesta, oli naisista 28 prosenttia pelännyt työpaikkaväkivaltaa ainakin kerran vuoden aikana ja miehistä 13 prosenttia. Naisista suurempi osa ei kyselyn toteutushetkellä ollut lainkaan työelämässä. Ikäryhmittäisen tarkastelun perusteella selviää, että työpaikalla kohdattua väkivaltaa pelättiin eniten 25–54-vuotiaiden vastaajien keskuudessa. 25–34-vuotiaista työelämässä olevista naisista 39 prosenttia ilmoitti pelänneensä vuoden aikana työpaikalla tapahtuvaa väkivaltaa. Työelämässä olevilla miehillä osuus oli kaikissa ikäryhmissä alle 20 prosenttia.

Taulukko 6. Työpaikalla tai työtehtävissä väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Vähintään kerran vuodessa (15–84-vuotiaat)	13,9 (12,7)	8,7 (8,1)	19,1 (17,4)	12,3	25,4	17,1	5,9	0,6
Ei työelämässä (15–84-vuotiaat)	12,7 (16,0)	9,6 (11,5)	16,0 (21,0)	9,9	3,4	2,7	27,7	51,0

Perheväkivallan pelkoa mitattiin kysymällä, oliko vastaaja pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi jonkun perheenjäsenen taholta. Tekijä saattoi siis olla esimerkiksi vastaajan puoliso, vanhempi, sisar tai lapsi. Pelko joutua perheväkivallan uhriksi oli tarkastelluista väkivallan muodoista kaikkein vähäisintä – kaikkiaan vain neljä prosenttia vastaajista ilmoitti pelänneensä perheenjäsenen tekemää väkivaltaa kuluneen vuoden aikana (taulukko 7). Miehistä kolme prosenttia oli pelännyt joutuvansa väkivallan uhriksi jonkun perheenjäsenen taholta, kun naisten osalla vastaava osuus oli kuusi prosenttia. Perheväkivallan pelko oli verraten tasaista kaikissa ikäryhmissä, mutta vähäisintä vanhimmissa ikäryhmissä.

Taulukko 7. Perheenjäsenen tekemää väkivaltaa pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Vähintään kerran vuodessa (15–84-vuotiaat)	4,3 (4,1)	2,7 (2,6)	5,7 (5,5)	7,1	3,6	5,4	2,4	1,7
Ei perhettä (15–84-vuotiaat)	1,8 (2,3)	1,5 (1,6)	2,0 (2,9)	0,3	0,1	0,3	4,5	7,6

Avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevista neljä prosenttia oli pelännyt väkivaltaa ainakin kerran kuluneen vuoden aikana jonkun perheenjäsenen taholta. Avio- tai avoliitoissa elävät eivät eronneet perheväkivallan pelon suhteen seurustelusuhteessa olevista vastaajista tai vastaajista, jotka eivät olleet lainkaan parisuhteessa.

Vuodesta 2018 alkaen tutkimuksessa on ollut kysymys myös verkkorikollisuuden pelosta. Kysymyksessä verkkorikollisuudella tarkoitetaan verkkourkintaa tai tietokoneeseen asennettua haittaohjelmaa. Vuonna 2019 kaikkiaan 48 prosenttia

ilmoitti pelänneensä tällaisen verkkorikoksen kohteeksi joutumista vähintään kerran vuoden aikana (taulukko 8). Osuus on selkeästi korkeampi kuin muussa rikollisuuden pelossa. Muusta rikollisuuden pelosta poiketen miesten ja naisten välillä ei ollut eroa verkkorikollisuuden pelossa. Ikäryhmittäin tarkasteltuna havaitaan, että 25–34-vuotiaiden keskuudessa verkkorikollisuuden pelko oli yleisintä ja vähäisintä vanhimmissa ikäryhmissä: 25–34-vuotiaiden keskuudessa lähes 60 prosenttia ilmoitti pelänneensä verkkorikollisuuden kohteeksi joutumista viimeisen vuoden aikana. Vastaajia, jotka eivät käyttäneet lainkaan internetiä, oli kuitenkin vanhimmassa ryhmässä selvästi eniten.

Taulukko 8. Verkkorikollisuutta pelänneet sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Ikä				
		Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Vähintään kerran vuodessa (15–84-vuotiaat)	48,4 (46,1)	47,4 (45,7)	49,5 (46,1)	49,7	59,4	53,3	38,2	20,9
Ei käytä internetiä/ ei tietokonetta (15–84-vuotiaat)	1,6 (3,0)	1,7 (2,5)	1,6 (3,6)	0,2	0,1	0,2	4,3	18,1

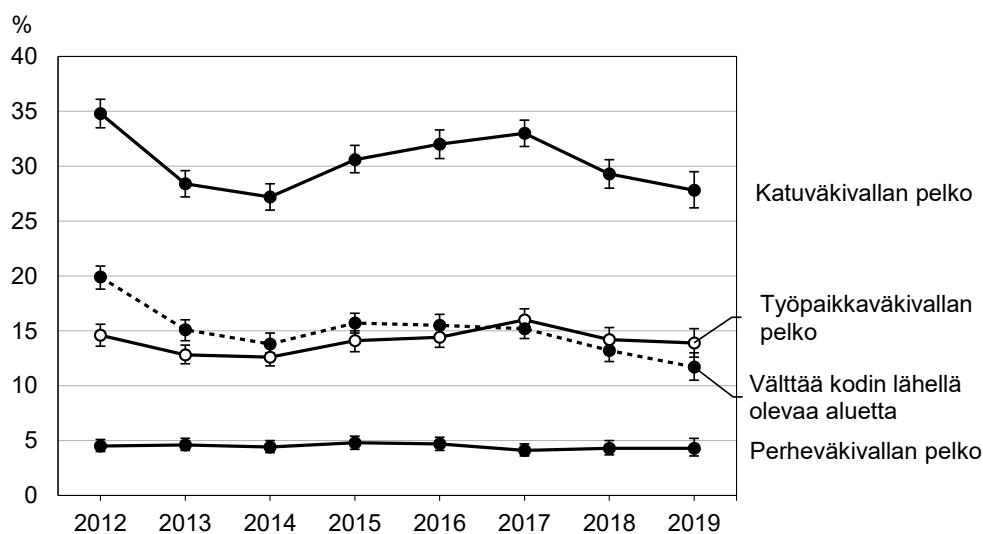
Välttämiskäyttäytyminen. Edellä todettiin, että naiset pelkäsivät miehiä useammin joutuvansa väkivallan kohteeksi eri paikoissa. Naiset myös välttivät selkeästi miehiä useammin kodin lähellä olevia, turvatomiksi kokemiaan alueita (taulukko 9). Naisista kaikkiaan 16 prosenttia ilmoitti, että heidän kotinsa lähellä on ainakin yksi alue, jota he välttivät väkivallan uhan vuoksi. Miehillä osuus oli puolet tästä (8 %). Kaikkiaan 15 prosenttia vastaajista ilmoitti välttävänsä jotakin kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan uhan vuoksi.

Taulukko 9. Vastaajan kodin lähistöllä alue, jota välttää väkivallan uhan vuoksi sukupuolen ja tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista suluissa)

	Kaikki	Sukupuoli		Tilastollinen kuntaryhmä			
		Mies	Nainen	Pk-seutu	Kaupunki- mainen kunta	Taajaan asuttu kunta	Maaseutu- mainen kunta
Yksi paikka (15–84- vuotiaat)	8,8 (8,6)	5,9 (5,8)	11,9 (11,3)	15,2 (15,0)	9,1 (8,8)	3,3 (3,3)	3,4 (3,2)
Useampi paikka (15–84- vuotiaat)	2,8 (2,8)	2,0 (1,9)	3,6 (3,8)	4,2 (4,3)	3,1 (3,1)	0,4 (0,5)	1,9 (1,9)
Vähintään yksi paikka (15–84- vuotiaat)	11,7 (11,4)	7,8 (7,7)	15,6 (15,1)	19,5 (19,4)	12,2 (11,9)	3,7 (3,9)	5,3 (5,1)

Taulukossa on tarkasteltu välttämiskäyttäytymisen yleisyyttä myös suhteessa vastaajan asuinkunnan tilastolliseen kuntaryhmään. Kuntaryhmän mukainen tarkastelu osoittaa, että välttämiskäyttäytyminen on voimakkaasti yhteydessä asumiseen kaupunkimaisessa ympäristössä. Pääkaupunkiseudulla noin viidennes ilmoitti välttävänsä jotakin aluetta väkivallan uhan vuoksi, kun Suomen muissa kaupungeissa vastaava osuus oli noin 12 prosenttia. Taajaan asutuissa sekä maaseutumaisissa kunnissa välttämiskäyttäytyminen oli olennaisesti harvinaisempaa kuin kaupunkimaisissa ympäristöissä.

Kuviossa 10 on tarkasteltu eri paikkoja koskevan väkivallan pelon sekä välttämiskäyttäytymisen kehitystä vuosina 2012–2019. Tarkastelun perusteella havaitaan, että perheväkivaltaa pelänneiden osuudessa ei ole tapahtunut muutosta viiden vuoden tarkastelujaksolla, osuuden pysyessä noin viiden prosentin tasolla. Työpaikalla ja ulkona tapahtuvan väkivallan pelko lisääntyi ajanjaksolla 2014–2017, mutta on sittemmin vähentynyt. Myös niiden vastaajien osuus, jotka ilmoittivat välttävänsä kodin lähellä olevaa aluetta väkivallan vuoksi, oli vuonna 2019 edellisiä vuosia matalammalla tasolla. Näin ollen sekä katuväkivallan pelko että välttämiskäyttäminen ovat vähentyneet vuodesta 2017. Työpaikkaväkivallan pelko on viime vuosina pysynyt vakaana.

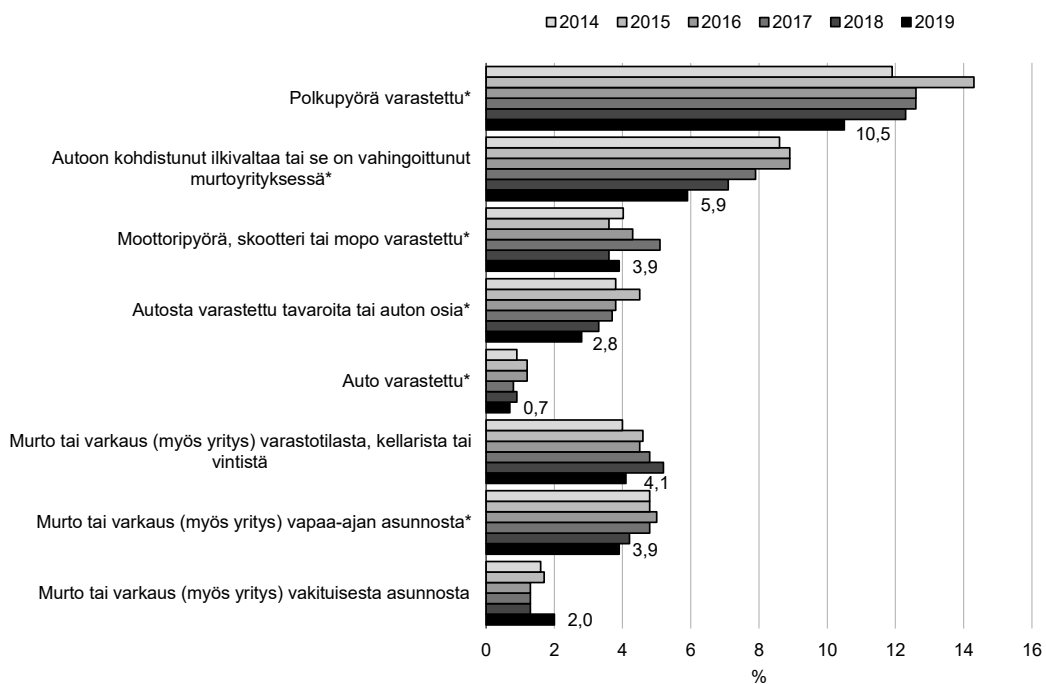
Kuvio 9. Katu-, työpaikka- tai perheväkivaltaa pelänneet sekä kodin lähellä olevaa aluetta välttäneet vuosina 2012–2019 (% 15–74-vuotiaista ja 95 % luottamusväli)

4 OMAISUUSRIKOKSET

Tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, miten yleistä on joutua omaisuusrikosten kohteeksi. Kyselylomakkeella lueteltiin joukko tyypillisiä yksityishenkilöihin tai kotitalouksiin kohdistuvia rikoksia. Seuraavassa tarkastelu on jaettu sen mukaan, olivatko teot kohdistuneet vastaajan kotitalouteen tai sen jonkin jäsenen omaisuuteen vai vastaajan henkilökohtaiseen omaisuuteen.

Kotitalouteen kohdistuneet teot 2014–2019⁵. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, oliko hän tai joku muu hänen kotitalouteensa kuuluva joutunut eräiden omaisuuteen kohdistuvien rikosten kohteeksi viimeisen 12 kuukauden aikana. Vastaajalta tiedusteltiin myös, oliko hänellä tai jollain hänen kotitalouteensa kuuluvalla käytössään auto, moottoripyörä, skootteri, mopo, polkupyörä tai vapaa-ajan asunto. Tällaiseen omaisuuteen liittyvien omaisuusrikosten yleisyys on ilmoitettu vain siinä joukossa, joilla kyseinen liikenneväline tai asunto oli käytössään. Näin laskettu tekojen yleisyys tekotyypeittäin on esitetty kuviossa 10.

⁵ Kotitalouteen kohdistuneiden tekojen osalta ei esitetä aikasarjatietoja vuosilta 2012–2013, koska tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia vuodesta 2014 alkaen kerättyihin tietoihin. Edellä mainitun muutoksen lisäksi rikosten yleisyyden laskentatapaan on tehty tarkistuksia vuonna 2017, minkä vuoksi tässä esittävät tiedot voivat poiketa tätä aikaisemmin julkaistuista raporteista.

Kuvio 10. Omaisuusrikoksen kohteeksi vuoden aikana joutuneet kotitaloudet rikoksen tekotyyppin mukaan vuosina 2014–2019 (% kotitalouksista; vuoden 2019 tieto merkitty myös numeroin). (* osuus laskettu vain siinä joukossa, jolla ko. omaisuus oli käytössä)

Polkupyörän varkaus oli yleisin kyselyssä tarkastelluista omaisuusrikoksista. Pyörävarkaudesta ilmoittaneiden kotitalouksien osuus oli vuoden 2019 kyselyssä 11 prosenttia pyörän omistavista kotitalouksista. Osuus on laskenut vuodesta 2015 neljä prosenttiyksikköä. Kaikkiaan kyselyjärjestelmän tiedot näyttäisivät melko yhdenmukaisilta vakuutusyhtiöille ja poliisille ilmoitettujen polkupyörävarkauksien kehityksen kanssa: noin 10 vuoden aikavälillä polkupyörävarkaudet ovat lisääntyneet, mutta vähentyneet vuoden 2015 tasosta (Finanssiala ry 2020).

Autoon kohdistunut vahingonteko oli toiseksi yleisin kulkuvälineeseen kohdistunut omaisuusrikos: kuusi prosenttia auton omistavista kotitalouksista ilmoitti taloutensa käytössä olevaan autoon kohdistuneesta vahingonteosta. Osuus on laskenut muutaman vuoden takaisesta tasosta kolme prosenttiyksikköä. Tavaroiden varastamisesta autosta ilmoitti kolme prosenttia kotitalouksista, mutta varsinaisen autovarkauden kohteeksi oli kuitenkin joutunut vain yksi sadasta auton omistavasta kotitaloudesta. Suhteessa tätä yleisempi oli moottoripyörän, mopon tai skootterin varkaus, josta ilmoitti neljä prosenttia kyseisen kulkuneuvon omistavista talouksista. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että lukumääräisesti kyse on tämän kyselyn mukaan jotakuinkin yhtä yleisestä ilmiöstä. Kaikkiaan kulkuvälineisiin kohdistuneissa rikoksissa ei ole havaittavissa olennaista muutosta viime vuosien aikana.

Asuin- ja vapaa-ajan rakennusten osalta yleisimmät rikokset olivat asunnon varastotilasta varastaminen sekä vapaa-ajan asunnosta varastaminen tai varastamisen yritys, joista ilmoitti neljä prosenttia kotitalouksista. Vakituiseen asuntoon kohdistuneesta varkaudesta tai varkauksen yrityksestä ilmoitti kaksi prosenttia talouksista. Kaikki edellä mainitut osuudet olivat samalla tasolla kuin aikaisemmissa kyselyissä.

Taulukko 10. Kotitalouden hallussa tai käytössä olevaan liikennevälineeseen kohdistuneen omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet kotitaloudet tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2019 (%)

	Kuntaryhmä			
	<i>Pk-seutu</i>	<i>Kaupunki- mainen kunta</i>	<i>Taajan asuttu kunta</i>	<i>Maaseutu- mainen kunta</i>
Auto varastettu ¹	0,0	0,9	0,4	1,5
Autosta varastettu tavaroita tai auton osia ¹	2,5	3,2	2,7	2,0
Autoon kohdistunut ilkivaltaa tai se on vahingoittunut murtoy yrityksessä ¹	6,2	6,5	6,3	3,5
Moottoripyörä, skootteri tai mopo varastettu ¹	9,0	4,7	1,2	0,5
Polkupyörä varastettu ¹	10,8	12,0	9,4	5,2

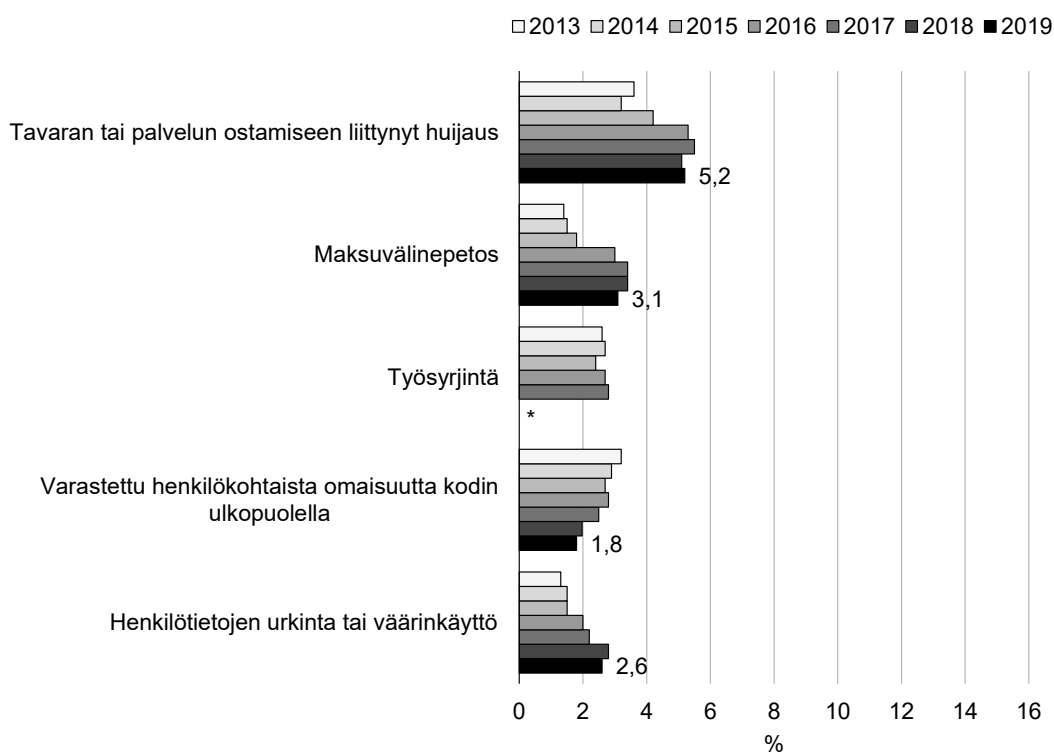
¹ Laskettu vain joukossa, jolla kyseinen kulkuneuvo käytössään

Kuntaryhmittäinen tarkastelu osoittaa, että kulkuneuvoihin liittyvät omaisuusrikokset olivat hieman yleisempiä kaupunkimaisissa ympäristöissä (taulukko 10). Pääkaupunkiseudun ja muiden kaupunkien välillä ei ollut olennaisia eroja kulkuneuvoihin kohdistuneissa omaisuusrikoksissa. Niin ikään asuntojen varastotiloihin kohdistuneet varkaudet tai varkauden yritykset olivat yleisempiä kaupunkimaisissa ympäristöissä: pääkaupunkiseudulla neljä prosenttia kotitalouksista ilmoitti varastotilaan kohdistuneesta varkaudesta tai sen yrityksestä ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa viisi prosenttia (taulukko 11). Tällaisista varkauksista ilmoittaneiden osuus oli matalin maaseutumaisissa kunnissa.

Taulukko 11. Vakituiseen asuntoon kohdistuneen omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet kotitaloudet tilastollisen kuntaryhmän mukaan vuonna 2019 (%)

	Kuntaryhmä			
	<i>Pk-seutu</i>	<i>Kaupunki- mainen kunta</i>	<i>Taajan asuttu kunta</i>	<i>Maaseutu- mainen kunta</i>
Murto tai varkaus (myös yritys) vakituisesta asunnosta	2,0	2,0	2,7	1,2
Murto tai varkaus (myös yritys) varastotilasta, kellarista tai vintistä	4,3	5,0	3,5	1,0

Henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneet teot 2013–2019. Kotitalouteen tai sen jäseniin kohdistuneiden omaisuusrikosten lisäksi vastaajalta tiedusteltiin, oliko hän joutunut henkilökohtaisesti omaisuusrikosten kohteeksi. Kuviossa 11 on esitetty henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuneiden tekojen ja työsyRJinnän kohteeksi joutumisen yleisyys vuosina 2013–2019 (työsyRJintä 2013–2017).

Kuvio 11. Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet rikoksen tyyppin mukaan vuosina 2013–2019 (% 15–74-vuotiaista, vuoden 2019 tieto merkitty myös numeroin) (*=puuttuva tieto; vuosien 2018–2019 kyselyissä ei ollut kysymystä työsyrynnästä)

Henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvien rikosten esiintyvyydessä ei tapahtunut muutoksia vuoden 2018 kyselyyn nähden. Tätä aikaisempiin mittausvuosiin nähden kuitenkin sekä petosten, maksuvälinepetosten että henkilötietojen väärinkäytön esiintyvyys oli 1–2 prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla. Havainto vastaa keskeisiltä osin poliisin tietoon tulleen petosrikollisuuden kehitystä viime vuosina, minkä katsotaan liittyvän verkkokaupan, erityisesti verkossa tapahtuvan vertaiskaupan lisääntymiseen (Danielsson & Ellonen 2019). Vastaavasti kodin ulkopuolella tapahtuneen irtaimen omaisuuteen kohdistuneen varkauden kohteeksi joutuneita vastaajia oli vähemmän kuin vuonna 2013. Tämäkin kehitys on yhdenmukaista poliisin tietoon tulleen rikollisuuden kanssa, sillä varkausrikosten määrä on laskenut jo useita vuosia peräkkäin (Emt.).

Taulukossa 12 henkilökohtaiseen omaisuuteen kohdistuvia rikoksia on tarkasteltu sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Tulokset osoittavat, aikaisempien vuosien tapaan, että miesten ja naisten väliset erot omaisuusrikosten kohteeksi joutumisessa ovat erittäin vähäisiä. Aikaisempina vuosina miehet ovat ilmoittaneet naisia useammin petoksen kohteeksi joutumisesta, mutta vuoden 2019 mittauksessa sukupuolten välillä ei ollut eroa. Huomattavammat erot näyttäisivätkin sukupuolen sijaan paikantuvan ikäryhmien välisiin eroihin omaisuusrikosten kohteeksi joutumisessa. Nuoremmassa ikäryhmässä omaisuuden varastaminen ja petoksen kohteeksi joutuminen olivat olennaisesti yleisempiä kuin vanhemmissa ikäryhmässä, kun taas 25–54-vuotiaiden ryhmissä maksuvälinepetokset sekä identiteettivarkaudet olivat muita ikäryhmiä yleisempiä. Vanhimmassa ikäryhmässä lähes kaikki omaisuusrikosten muodot olivat harvinaisempia kuin muissa ikäryhmässä.

Taulukko 12. Henkilöön kohdistuvan omaisuusrikoksen kohteeksi joutuneet rikoksen tyy-
pin, sukupuolen ja iän mukaan vuonna 2019 (% 15–74-vuotiaista; % 15–84-vuotiaista su-
luissa %)

	Sukupuoli		Ikä				
	Mies	Nainen	15–24	25–34	35–54	55–74	75–84
Varastettu henkilökohtaista omaisuutta kodin ulkopuolella ¹ (15–84-vuotiaat)	1,8 (1,8)	1,8 (1,8)	3,1	1,9	1,1	1,4	1,7
Tavarain tai palvelun ostamiseen liittynyt huijaus (15–84-vuotiaat)	5,0 (4,8)	5,3 (4,9)	5,4	5,2	7,4	3,0	1,5
Maksuvälinepetos ² (15–84-vuotiaat)	3,5 (3,3)	2,8 (2,7)	2,7	3,5	4,6	1,9	1,3
Henkilötietojen urkinta tai väärinkäyttö (15–84-vuotiaat)	3,1 (3,0)	2,0 (2,0)	2,7	1,7	3,4	2,3	1,5

¹ Esimerkiksi lompakko, luottokortti tai matkapuhelin

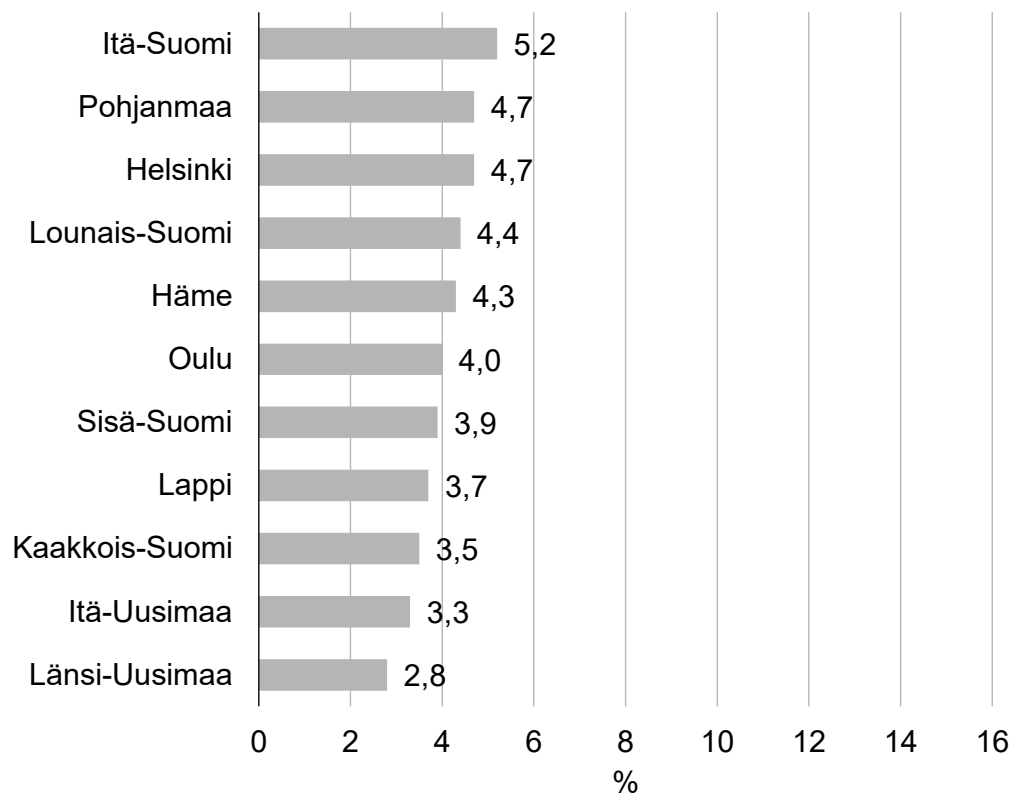
² Pankki- tai luottokorttia käytetty ilman lupaa tai tililtä on anastettu rahaa muulla tavoin

5 ALUEELLISET EROT

Seuraavassa tarkastelussa ovat maantieteelliset erot väkivallan esiintyvyydessä vuosina 2018–2019. Estimaatit koskevat vuosien 2018 ja 2019 yhdistettyä aineistoa. Tarkastelussa on vamma aiheuttanut väkivalta, ts. väkivalta, josta on seurannut mustelma, haava, ruhje tai muu fyysinen vamma sekä omaa asuinalueetta koskeva välttämiskäyttäytyminen. Maantieteellisenä jaotteluna on käytetty poliisilaitoskohtaista luokittelua. Poliisilaitosalueet noudattelevat maakuntarajoja, kuitenkin niin, että yksittäiset poliisilaitosalueet (pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta) muodostuvat useista maakunnista⁶. Tulokinnassa on huomioitava, että Helsinki poikkeaa muista alueista siinä, että alue muodostuu kokonaisuudessaan kaupunkimaisesta ympäristöstä. Uudenmaan osalta huomionarvoista on, että Itä-Uudenmaan poliisilaitosalue ei vastaa vuonna 1997 lakkautettua Itä-Uudenmaan maakuntaa, vaan pitää sisällään myös Vantaan. Ahvenanmaata koskevia tietoja ei esitetä pienestä vastaajamäärästä johtuen.

Vammaan johtanut väkivalta. Vuosina 2018–2019 fyysiseen vammaan johtaneen väkivallan yleisyys vaihteli kolmen ja viiden prosentin välillä eri poliisilaitosalueilla (kuvio 12). Länsi- ja Itä-Uudenmaan poliisilaitosten alueella osuus oli kolme prosenttia vastaajista ja Helsingin, Pohjanmaan ja Itä-Suomen poliisilaitosten alueella viisi prosenttia. Kaikkiaan väkivallan yleisyyttä koskevat estimaatit olivat siinä määrin lähellä toisiaan, että alueiden väliset erot eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

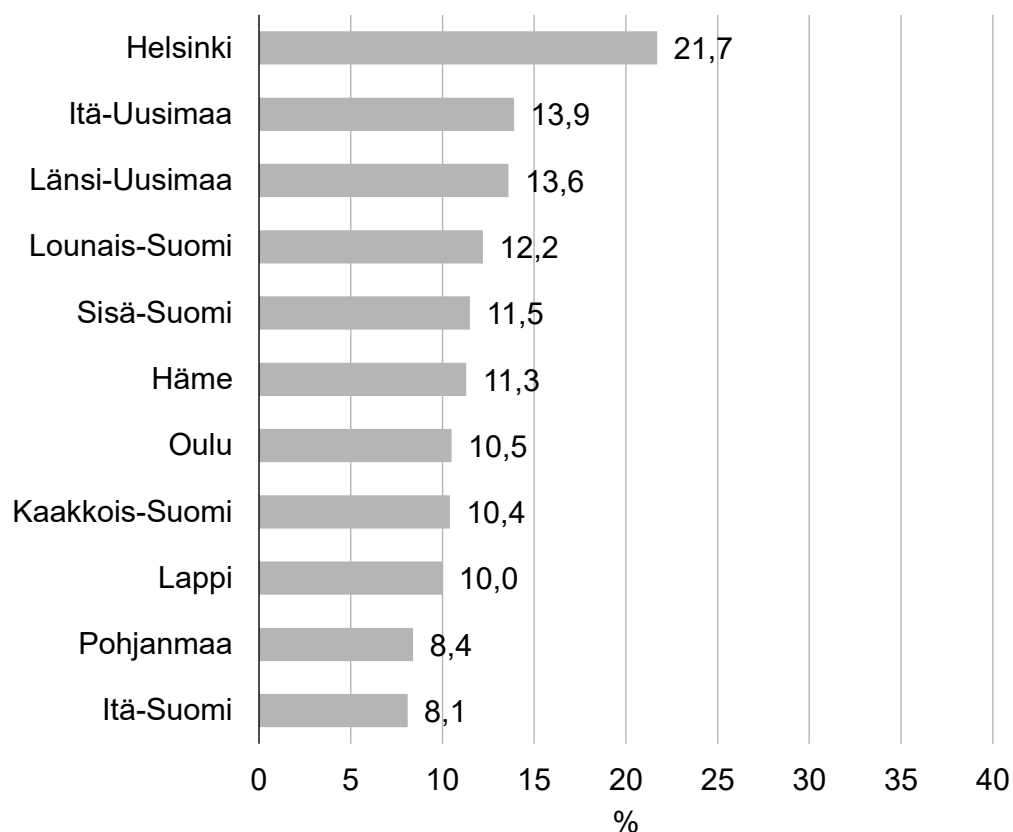
⁶ Oulun poliisilaitos: Pohjois-Pohjanmaa ja Kainuu; Pohjanmaa: Pohjanmaa, Keski- ja Etelä-Pohjanmaa; Sisä-Suomi: Keski-Suomi ja Pirkanmaa; Itä-Suomi: Pohjois-Karjala, Pohjois- ja Etelä-Savo; Häme: Kanta-Häme ja Päijät-Häme; Lounais-Suomi: Satakunta ja Varsinais-Suomi; Kaakkois-Suomi: Etelä-Karjala, Kymenlaakso.

Kuvio 12. Vamman aiheuttaneen väkivallan kohteeksi joutuneet poliisilaitosalueen mukaan vuosina 2018–2019 (% 15–74-vuotiaista)

Poliisilaitosalueita koskevat tulokset poikkeavat joiltakin osin poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta. Vuosina 2018–2019 viranomaisten kirjaamien pahoinpitelyrikosten taso oli selkeästi korkein Helsingissä, 8,5 pahoinpitelyrikosta 1 000 asukasta kohti, ja matalin Ahvenanmaan, Lounais-Suomen, Hämeen, Länsi-Uudenmaan sekä Pohjanmaan poliisilaitosalueilla, 5,3–5,5 rikosta 1 000 asukasta kohti (Tilastokeskus 2020a; Tilastokeskus 2020b). Helsingin korkeaa tilastoitua rikostasoa voi selittää se, että Helsingin keskustassa, jossa väkivaltarikostaso on tunnetusti hyvin korkea (Kivivuori ym. 2018; Heiskanen & Roivainen 2005), sekä rikosten tekijät että uhrin voivat olla kotoisin muualta kuin Helsingistä. Uhritutkimuksen lukuja tulkittaessa taas on muistettava, että lomakkeella esitetty kysymys koskee missä tahansa ympäristössä tapahtunutta väkivaltaa, ei nimenomaisesti omassa tai lähikunnassa tapahtuneita tekoja.

Väkivallan pelko. Seuraavassa alueellisia eroja tarkastellaan väkivallan pelon suhteen, mittarina välttämiskäyttäytyminen. Kysymyksessä tarkastelun kohteena on se, välttääkö vastaaja oman kotinsa lähellä olevia paikkoja väkivallan pelon vuoksi. Näin ollen mittari kiinnittyy nimenomaisesti vastaajan omaan asuin ympäristöön.

Kuvio 13. Vastaajan kodin lähistöllä alue, jota välttää väkivallan uhan vuoksi poliisilaitosalueen mukaan vuosina 2018–2019 (% 15–74-vuotiaista)

Vuosina 2018–2019 22 prosenttia helsinkiläisistä, 14 prosenttia Itä-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella ja 14 prosenttia Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen alueella asuvista vastaajista ilmoitti välttävänsä kotinsa lähellä olevaa aluetta väkivallan pelon vuoksi (kuviot 13). Helsingissä osuus oli selvästi korkeampi kuin millään muulla poliisilaitosalueella. Itä-Suomessa ja Pohjanmaalla välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden osuus oli kyselyn matalin, kahdeksan prosenttia vastaajista. Muiden poliisilaitosten alueille välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden vaihteli 10 ja 12 prosentin välillä.

Erojen tulkinnassa on huomioitava, että kaupunkimaisissa ympäristöissä välttämiskäyttäytymisen esiintyvyys on olennaisesti yleisempää (taulukko 8), mikä saattaa selittää esimerkiksi Helsingin korkeaa tasoa. Toisaalta jo aiemmin havaittiin, että välttämiskäyttäytymisestä raportoineiden osuus oli suurin nimenomaisesti pääkaupunkiseudulla, myös muihin kaupunkimaisiin kuntiin verrattuna. Tätä korostaa havainto siitä, että välttämiskäyttäytymisestä ilmoittaneiden osuus oli korkein Uudenmaan poliisilaitosalueilla.

KIRJALLISUUS

- Danielsson, Petri & Juha Kääriäinen. 2017. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2016 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 23/2017. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/225915>.
- Danielsson, Petri & Juha Kääriäinen. 2016. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 13/2016. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/161960>.
- Danielsson, Petri & Matti Näsi. 2018. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2017 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 31/2018. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/260559>.
- Danielsson, Petri & Matti Näsi. 2019. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 35/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/305388>.
- Danielsson, Petri & Venla Salmi. 2015. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2014 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 3/2015. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/155645>.
- Danielsson, Petri & Venla Salmi. 2013. *Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012. Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 34/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152609>.
- Danielsson, Petri, Venla Salmi & Reino Sirén. 2014. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2013 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Verkkokatsauksia 37/2014. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152606>.
- Danielsson, Petri & Noora Ellonen. 2019. Omaisuusrikokset. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2018. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*, 95–121. Katsauksia 36/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/307111>.
- Finanssiala ry. 2020. Polkupyörävarkaudet 1992–2019. [www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Polkupyörävarkaudet 1992–2019.pptx](http://www.finanssiala.fi/vahingontorjunta/dokumentit/Polkupy%C3%B6r%C3%A4varkaudet%20FA%201992-2019.pptx).
- Heiskanen, Markku. 2002. *Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen*. Tutkimuksia 236. Helsinki: Tilastokeskus.
- Kivivuori, Janne. 2014. "Understanding Trends in Personal Violence: Does Cultural Sensitivity Matter?" *Crime and Justice* 43: 289–340. Chicago: University of Chicago Press. <http://dx.doi.org/10.1086/677664>.
- Kivivuori, Janne, Reino Sirén & Petri Danielsson. 2012. "Gender framing effects in victim surveys". *European Journal of Criminology* 9(2): 142–158. <http://dx.doi.org/10.1177/1477370811424383>.
- Näsi, Matti & Petri Danielsson. 2019. "Pahoinpitely- ja ryöstörikokset." Teoksessa *Rikollisuustilanne 2018. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*, toimittaja Petri Danielsson, 37–64. Katsauksia 36/2019. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/307111>.
- Lehti, Martti. 2020. *Henkirikoskatsaus 2020*. Katsauksia 41/2020. Helsinki: Helsingin yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/319479>.

- Sirén, Reino, Mikko Aaltonen & Juha Kääriäinen. 2010. *Suomalaisten väkivaltakokemukset 1980–2009. Kansallisen uhritutkimuksen tuloksia*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 103. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152511>.
- Sirén, Reino. 2011. *Uuden rikosuhritutkimuksen kehittäminen*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 109. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152504>.
- Sirén, Reino, Petri Danielsson & Janne Kivivuori. 2013. *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2012*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen verkkokatsaus 28/2013. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. <http://hdl.handle.net/10138/152572>
- Tilastokeskus. 2020a. *Rikos- ja pakkokeinotilasto*. <http://www.stat.fi/til/rpk/index.html>.
- Tilastokeskus. 2020b. *Väestörakenne*. <http://www.stat.fi/til/vaerak/index.html>
- Työturvallisuuskeskus. 2010. *Työväkivallan riskiammatit*. Helsinki: Työturvallisuuskeskus. https://ttk.fi/files/1535/ttk_tyovakivallan_riskiammatit_valmis_NETTI.pdf.

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn toteutus ja aineisto

Kyselyn aiheet. Rikosuhrikyselyn pääaiheena oli omaisuusrikosten ja uhkailun tai väkivallan kohteeksi joutuminen. Ennen näitä aiheita vastaajilta tiedusteltiin, missä määrin he pitivät eräitä lomakkeella lueteltuja tekoja väkivaltana (väkivallan tulkinta). Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka monta kertaa he olivat viimeisen vuoden aikana pelänneet joutuvansa väkivallan kohteeksi jossain tilanteessa. Vastaajien itse kokemaa väkivaltaa selvitettiin kysymyksellä, jossa lueteltiin joukko uhkailun ja väkivallan muotoja. Samalla tavoin on menetelty aikaisemmin suomalaisissa uhritutkimuksissa. Lomakkeella kysyttiin, oliko vastaaja viimeisen 12 kuukauden aikana joutunut jonkin luettelossa mainitun teon kohteeksi ja oliko uhkailija tai väkivallan tekijä joku läheinen, muu tuttu tai tuntematon henkilö. Omaisuusrikosten osalta meneteltiin samaan tapaan, kysymättä kuitenkaan uhrin suhdetta tekijään. Väkivallasta esitettiin vielä joukko lisäkysymyksiä, jotka koskivat teon tapahtumapaikkaa, väkivallan toistuvuutta ja fyysisen vamman aiheuttanutta väkivaltaa. Kyselyn lopussa oli parisuhdeväkivaltaa koskevia kysymyksiä.

Aineiston kerääminen. Tutkimuksen perusjoukkona olivat 15–84-vuotiaat (vuosina 2012–2018 15–74-vuotiaat) Suomessa (mukaan lukien Ahvenanmaa) vakituisesti asuvat henkilöt Tästä joukosta poimittiin tutkimusta varten Väestörekisterikeskuksen ylläpitämästä Väestötietojärjestelmästä yhteensä 14 000 henkilön ositettu satunnaisotos. Otanta ositettiin maakunnan (Uudellamaalla poliisilaitosalueen), sukupuolen ja ikäryhmän (15–24, 25–34, 35–54, 55–74 ja 75–84) mukaan. Väestöltään pienemmissä maakunnissa otantasuhde oli hieman suurempi kuin väestöltään suuremmissa maakunnissa.

Otokseen valikoituneet henkilöt saivat lokakuussa 2019 postitse kyselylomakkeen sekä saatekirjeen, jossa selvitettiin tutkimuksen tarkoitus. Kuoreen oli vastausaktiivisuuden lisäämiseksi laitettu kuulakärkikynä. Suomenkielisille lähetettiin suomenkielinen lomake, ruotsinkielisille ruotsinkielinen lomake ja muun kielisille suomenkielinen lomake. Muun kielisille lähetetyn lomakkeen mukana lähetettiin saatekirje, jossa selostettiin tutkimuksen tarkoitus lyhyesti suomeksi, ruotsiksi, englanniksi sekä venäjäksi. Kaikissa saatekirjeissä mainittiin mahdollisuudesta vastata kyselyyn myös verkkolomakkeella. Verkkolomake oli toteutettu yhteensä neljällä kielellä: suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi. Kaksi jälkimmäistä kieltä olivat siis saatavilla vain verkkolomakkeella. Tämä kerrottiin vieraskielisille lähetetyssä saatekirjeessä.

Vuoden 2019 kyselyyn vaikutti Postin lakko. Näin olleen ensimmäisen kierroksen jälkeen lähetettävää muistutuskorttia ei voitu tällä tutkimuskerralla käyttää. Joulukuussa lähetettiin vielä uusi kyselylomake henkilöille, jotka eivät siihen mennessä olleet vastanneet. Aineiston keräys päätettiin poikkeuksellisesti vasta maaliskuussa 2020. Paperilomakkeiden tiedot tallennettiin optisesti Tutkimustie Oy:n toimesta ja yhdistettiin verkkovastausten kautta kerättyyn aineistoon. Vastauksia saatiin kaikkiaan 4 332 kappaletta, joista 3 604 paperilomakkeella ja 728 verkkolomakkeen kautta. Kaikkiaan kyselyn vastausprosentti oli 30,9 (27,6 15–74-vuotiaiden osalta).

Oheisessa taulukossa on esitetty vastaajien painottamaton lukumäärä sekä vastausprosentti sukupuolen ja ikäryhmän mukaan:

Ikäryhmä	Vastaajien lukumäärä			Vastausprosentti (%)		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Yhteensä
15–24	247	344	591	15,2	21,1	18,1
25–34	286	445	731	17,5	27,3	22,4
35–54	318	476	794	22,7	34,0	28,4
55–74	518	584	1102	44,3	49,9	47,1
75–84	584	530	1114	49,9	45,3	47,6
Yhteensä	1953	2379	4332	27,9	34,0	30,9
15–74 yht.	1369	1849	3218	23,5	31,7	27,6

Aineiston analyysi. Raportissa esitettävissä estimaateissa on huomioitu sekä otanta-asetelma että kato. Nuorten vastaamisaste oli huomattavasti matalampi kuin vanhempien ja miesten vastaamisaste matalampi kuin naisten. Katoa on korjattu painottamalla havaintoja sukupuolen, ikäryhmän ja maakunnan (Uudella maalla poliisilaitosalueen) mukaan. Painotuksessa on niin ikään huomioitu poikkeavat sisällysmistodennäköisyydet eri ositteissa.

Kotitalouksia koskevassa tarkastelussa käytettiin kotitalouspainoja. Painokerrotoimet laskettiin oletuksella, että kunkin kotitalouden sisällysmistodennäköisyys oli suhteessa taloudessa asuvien 15–74-vuotiaiden lukumäärään. Puuttuvat tiedot imputoitiin sukupuolen ja ikäryhmän mukaan.

Raportissa esitetyt tulokset ovat estimaatteja, joihin sisältyy otannasta johtuvaa satunnaisvaihtelua. Osuuksien esittämisessä ja vertailussa käytettiin 95 prosentin luottamustasoa. Estimaattien tarkkuutta kuvaa niiden luottamusväli, joka perustuu oletukseen, että tarkastelun kohteena oleva ryhmä on satunnaisotos vastaavasta perusjoukosta.

Tekstiosiossa raportoitavat erot eri ryhmien välillä ovat tilastollisesti merkitseviä 95 prosentin luottamustasolla, ellei muuta mainita.